

บัวบก

ชื่อวิทยาศาสตร์	: <i>Centella asiatica</i> (Linn.) Urban
ชื่อภาษาอังกฤษ	: Asiatic Pennywort, Tiger Herbal, Hydrocotyle , Indian pennywort, gotu kola, water pennywort, water navel
ชื่ออื่นๆ	: จำปาเครือ กะบังหอก (ลำปาง) มั่นทุกะบรรณิ (สันสกฤต) เตียกำเช่า สมคัก (จีน) ผักหนอก (เหนือ) ปะหนะ ผักแว่น (ใต้) เอชาเด้าะ (แม่ฮ่องสอน)
วงศ์	: UMBELLIFERAE

ลักษณะพืช

พืชล้มลุกอายุหลายปี ลำต้นทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน เรียกว่าไหล (stolon) มีรากและใบงอกตามข้อของลำต้น ใบเดี่ยวรูปกลม ขอบใบหยัก ก้านใบยาวชูขึ้น ดอกออกเป็นช่อคล้ายร่มที่ชอกใบ แต่ละช่อมีประมาณ 3-4 ดอก กลีบดอกสีม่วงอมแดง เกสรตัวผู้สั้น ผลแบน

บัวบกเป็นวัชพืชในเขตร้อน พบตามที่ชื้นแฉะทั่วไป ถิ่นกำเนิดเดิมพบในอินโดนีเซีย อินเดีย ศรีลังกา ในประเทศไทยพบได้ทุกภาค

การปลูกและขยายพันธุ์

บัวบกเป็นพืชที่ขึ้นง่าย ปลูกได้ทั่วไป ชอบดินที่มีความชุ่มชื้นสูงมากและชอบร่มเงา สามารถปลูกได้ตลอดปี ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ดและไหล แต่นิยมการปักชำไหล โดยตัดแยกไหลที่มีต้นอ่อนและมีรากงอก นำไปปลูกในที่ชื้นแฉะ ไม่ช้าก็จะขยายพันธุ์ไปอย่างรวดเร็ว สามารถปลูกได้ในกระถางและภาชนะอื่นๆ หลังจากปลูก 60-90 วัน สามารถทำการเก็บเกี่ยวได้ โดยใช้เลียมชุดเพาะบริเวณใต้รากแล้วดึงเอาต้นบัวบกออกมาล้างน้ำ ทำความสะอาดเก็บใบเหลืองออก

การใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์ทางยา

ทั้งต้น : รสหอมเย็น บำรุงหัวใจ บำรุงกำลัง แก้ไข้ใน แก้อ่อนเพลีย แก่ร้อนใน กระจายน้ำ รักษาบาดแผล แก้โรคเรื้อน แก้โรคปวดศีรษะข้างเดียว ขับปัสสาวะ

เมล็ด : รสขมเย็น แก้บิด แก้ไข้ แก้ปวดศีรษะ

ใบ : นำต้มใบสดคั้นรักษาโรคปากเปื่อย ปากเหม็น เจ็บคอ ร้อนใน กระจายน้ำ ลดไข้ ขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย หรือใช้เป็นยาภายนอกรักษาแผลเปื่อย แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก โดยใช้ใบสด 1 กำมือ ตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำทาบริเวณที่เป็นแผลบ่อยๆ หรือจะใช้กากพอกด้วยก็ได้ (สมุนไพรสวนสิริรุกชาติ)

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ใบบวบกมีรสมัน กรอบ ใช้เป็นผักทานแกล้มกับอาหาร เช่น น้ำพริก ลาบ กะปิกั่ว หมักกรอบ ผัดไทยและแกงเผ็ดของทางใต้ ใบบวบกมีวิตามินเอและแคลเซียมมาก ช่วยบำรุงสายตาได้ดี และยังมีโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เส้นใย ฟอสฟอรัส เหล็ก และวิตามินหลายอย่าง น้ำคั้นจากใบสด นำมาทำให้เจือจางใส่น้ำตาลและน้ำแข็ง รับประทานเป็นเครื่องดื่ม แก้กระหายน้ำ บำรุงกำลัง และแก้ไข้ใน หายฟกช้ำได้ดี

- นำใบบวบก 1 กิโลกรัม ปูนา 1 กิโลกรัม ตำให้ละเอียด ผสมน้ำ กรองเอาแต่น้ำ กรอกให้โค-กระบือกิน รักษาอาการสัตว์กินสารพิษ (ภูมิปัญญาไทย สมุนไพรสำหรับโค – กระบือ)

สารสำคัญ

สารสำคัญที่สกัดได้จากบวบก คือ madecassic acid, asiatic acid, asiaticoside, madecassoside ซึ่งมีฤทธิ์ในการสมานแผล เร่งการสร้างเนื้อเยื่อ ทำให้แผลหายเร็ว มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุให้เกิดหนอง ลดการอักเสบ และมีรายงานการค้นพบฤทธิ์ฆ่าเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคกลาก ปัจจุบันมีการพัฒนายาเตรียมชนิดครีม ใช้ทารักษาแผลสดหรือแผลอักเสบจากการผ่าตัด (สมุนไพรสวนสิริรุกชาติ)

การตลาด

- รูปแบบผลิตภัณฑ์บวบก ได้แก่ สบู่บวบก ครีมบำรุงผิวบวบก ครีมบวบก เครื่องดื่มน้ำบวบก เจลแต้มสิวบวบก เจลทำความสะอาดบวบก ฟิล์มโคลิโดซานผสมสารสกัดจากรากและใบบวบก รักษาแผลบนผิวหนัง

- ราคาวัตถุดิบใบบวบกแห้ง กิโลกรัมละ 80 บาท (ข้อมูลจากสถาบันการแพทย์แผนไทย, สมาคมการแพทย์แผนไทยสระบุรี)

ราคาจำหน่ายเป็นฝักพื้นบ้าน กำละ 2-5 บาท

- ราคาต้นพันธุ์บวบก กระจ่างละ 25 บาท (ตลาดนัดจตุจักร)